

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

ЛІТВІНЧУК ІРИНА СЕРГІЙНА

УДК 343.9:343.102

**МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ УМИСНИМ
ВИПУСКОМ НА РИНОК УКРАЇНИ НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Гумін Олексій Михайлович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри кримінального права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
Стащак Микола Володимирович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів

кандидат юридичних наук
Богданов Сергій Валерійович
Головне управління Національної поліції
у Львівській області,
начальник Управління кримінального розшуку

Захист відбудеться «2» березня 2018 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд. 302 XIX навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розіслано «25» січня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Якимова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою складовою функціонування будь-якої держави є забезпечення її населення життєво необхідною якісною продукцією. Державна політика в цій сфері повинна ґрунтуватися на поєднанні інтересів держави, товаровиробників і споживачів продукції, що в кінцевому результаті може стати гарантом добробуту населення, сталого економічного розвитку, національної безпеки та формування конкурентного середовища. В Україні продовжуються реформаційні процеси, частина з яких безпосередньо пов'язана з намаганням забезпечити населення безпечною, якісною харчовою та нехарчовою продукцією. Основним пріоритетом при цьому виступають конституційні положення про те, що людина, її життя та здоров'я є найважливішими соціальними цінностями держави, а також потреба впровадження міжнародних стандартів якості. Суттєвий вплив на проблеми споживання якісної продукції мають глобалізація ринку, вступ України до Світової організації торгівлі, бажання приєднатися до Європейського Союзу та стати її повноправним членом.

Внесення в 2010-2011 р.р. змін до Кримінального кодексу України, що стосуються встановлення відповідальності за умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції, прийняття в 2012 р. нового Кримінального процесуального кодексу України зумовили потребу критично проаналізувати та оцінити напрацювання науки криміналістики, привести їх у відповідність до нових вимог та положень.

Проблему забезпечення суспільства якісною продукцією досліджували представники економічної науки Т. І. Барановська, З. П. Борецька, О. Є. Єфімов, В. І. Клименко, П. Л. Леськів, Т. В. Маланчук, А. С. Тельнов та ін. З юридичної точки зору питання трактування якості продукції з'ясовували О. М. Готін, О. О. Дудоров, М. М. Кузьміна, Г. М. Курілов, Н. В. Наумчук, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк та А. М. Цюра. Значний внесок у розробку теоретико-прикладних засад криміналістичної методики, які були взяті в основу під час наукового пошуку, належить таким ученим-криміналістам як Р. С. Белкін, О. Я. Баєв, В. П. Бахін, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, І. В. Гора, В. А. Журавель, Є. П. Іщенко, В. П. Колмаков, В. І. Комісаров, В. О. Коновалова, Г. А. Матусовський, М. О. Селіванов, М. В. Салтевський, В. В. Тищенко, Ю. А. Чаплинська, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та ін. Разом із тим, методика розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції, за вчинення якого передбачена відповідальність у ст. 227 КК України, на науково-теоретичному рівні комплексно не досліджувалася, а сама проблема лише частково розглядалася у окремих наукових статтях.

Усе вищевикладене у своїй сукупності обумовлює актуальність окресленої проблематики, її наукову, теоретичну та практичну значущість та породжує необхідність проведення наукового дослідження із зазначеної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано на кафедрі кримінального права і процесу Навчально-наукового

інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» у межах науково-дослідної роботи «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (номер державної реєстрації 0112U001217) та «Шляхи вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (номер державної реєстрації 0117U004015).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вирішення конкретного наукового завдання з розроблення окремої криміналістичної методики розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. Комплексність мети та її багатоплановість зумовили необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати зміст поняття «небезпечна продукція» та узагальнити його розуміння у юридичній науці;
- розробити криміналістичну характеристики умисного випуску на ринок України небезпечної продукції та охарактеризувати її основні елементи;
- типізувати слідчі ситуації і слідчі версії початкового та подальшого етапів розслідування такого виду злочинів;
- визначити особливості планування та взаємодії слідчих з оперативними підрозділами під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції;
- охарактеризувати особливості тактики проведення невербальних та вербальних слідчих (розшукових) дій, що проводяться слідчим під час розслідування такого виду злочинів;
- розкрити особливості та значення використання спеціальних знань під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства, що регламентує порядок досудового розслідування.

Об'єктом дослідження є специфічні суспільні відносини, що виникають під час розслідування злочинів у сфері господарської діяльності.

Предметом дослідження є окрема методика розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектико-матеріалістичний та формально-логічні методи наукового пізнання соціально-правових явищ і загальнонаукові та спеціальні методи, що базуються на них. Це дозволило досліджувати проблему в єдності її соціального змісту та юридичної форми.

У ході написання роботи використовувався *діалектичний метод*, який дозволив скласти цілісне уявлення про становлення та організаційно-тактичне забезпечення розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції (підрозділи 1.1–1.2). Порівняльно-правовий та формально-юридичний методи застосовувалися при аналізі норм чинного кримінального процесуального законодавства України (підрозділ 1.1, під підрозділ 1.2). Методи формальної логіки дозволили детально усвідомити сутність

криміналістичної характеристики злочину, визначити її основні структурні елементи, а також висунути слідчі версії та окреслити тактичні завдання (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2). Системно-структурний метод застосовувався для визначення змісту слідчих ситуацій (підрозділ 2.1). Документальний та статистичний методи дозволили визначити прогалини як в організаційному, так і в тактичному забезпеченні проведення окремих слідчих (розшукових) дій (розділ 3). На основі синтезу сформульовані висновки і пропозиції за темою дослідження.

Правовою базою дослідження є Конституція України, закони України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, нормативно-правові акти, що регламентують організацію й діяльність правоохоронних органів у сфері протидії злочинності у сфері господарської діяльності.

Емпіричну базу дослідження складають: результати узагальнення анкетування 270 практичних працівників підрозділів досудового розслідування Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Київської та Одеської областей; статистичні дані за 2001–2016 рр., матеріали вивчення судової практики.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним із перших у вітчизняній науці криміналістиці монографічним, комплексним дослідженням окремої методики розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що характеризуються науковою новизною та мають важливе теоретичне і практичне значення, зокрема:

вперше:

– наведена криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції. До основних її елементів віднесено предмет посягання, спосіб вчинення, місце і час, особу злочинця та сліди злочину. Це дозволяє накопичувати криміналістично значущу інформацію про вказаний злочин та в подальшому удосконалювати окрему криміналістичну методику;

– запропоновано алгоритм дій слідчого у різних ситуаціях, що виникають на початковому та подальших етапах розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. Першим кроком у цьому алгоритмі є встановлення факту небезпечності продукції, її виробника та місць поширення. Наступні кроки розподілені на підкомплекси: 1) слідчі (розшукові) дії; 2) оперативно-розшукові заходи; 3) процесуальні рішення;

удосконалено:

– поняття «небезпечна продукція», «випуск та введення в обіг», «ринок України», «криміналістична характеристика», які сприяють правильному розумінню змісту досліджуваного злочину, пошуку доказової інформації, висуненню версій та вирішенню завдань розслідування;

– розуміння типових способів підготовки, безпосереднього вчинення та приховування злочинів;

– систему даних щодо матеріальних слідів, які характеризують слідову картину злочину;

– систему засобів криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, що полягає у визначенні тактичних завдань та поєднанні тактичних прийомів, що використовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні положення щодо поняття слідчої ситуації та версії, їх значення для розслідування злочинів;

– положення щодо організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, допиту, пред'явлення для впізнання), спрямованих на збирання та перевірку вже отриманої доказової інформації;

– форми та способи взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування злочинів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– практичній діяльності – положення й висновки дисертації використовуються для формування фахової правосвідомості студентів юридичних вузів, курсантів, працівників органів досудового розслідування Національної поліції України;

– науково-дослідній сфері – сформульовані та викладені теоретичні положення, узагальнення та рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення для наук кримінально-процесуального права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Вони в сукупності утворюють підґрунтя для подальшого удосконалення й розвитку методики розслідування окремих видів злочинів;

– освітньому процесі – при викладанні навчальних дисципліни «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування окремих видів злочинів», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і методичних матеріалів, проведенні семінарських і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дослідження дисертантом виконано самостійно. Усі положення й висновки, що викладені в дисертації та складають її новизну, розроблені автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації в цілому та окремі її аспекти неодноразово доповідались та обговорювались на засіданні кафедри та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна науково-практична конференція «Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин» (м. Донецьк, 7–8 листопада 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Права та обов'язки людини у сучасному світі» (м. Одеса, 14–15 листопада 2014 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Правове регулювання суспільства та проблеми юридичної техніки» (м. Івано-Франківськ, листопад–грудень 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах реформування кримінального законодавства» (м. Львів, 28 жовтня 2016 р.).

Публікації. Основні результати дисертації викладено у десяти наукових публікаціях, з яких 5 статей – у виданнях, що входять до переліку фахових, з яких одна стаття – у міжнародному науковому виданні, чотири публікації – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та одна стаття в інших виданнях України.

Структура та обсяг дисертації. Структурно дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (274 найменування на 25 сторінках) і 4 додатків на 9 сторінках. Загальний обсяг дисертації 239 сторінок, у тому числі основного тексту 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність вибору теми дослідження і ступінь її дослідження, зв'язок з науковими програмами, планами, темами та грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет та методологію дослідження, розкрито наукову новизну роботи та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження, публікацій, в яких викладено основні положення роботи.

Розділ 1 «Теоретико-прикладна характеристика умисного випуску на ринок України небезпечної продукції» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Генеза наукової думки про «небезпечну продукцію» та відповідальність за її умисний випуск на ринок України»* аналізуються наукові думки щодо розуміння якості продукції, починаючи з часів Аристотеля (III ст. до н.е.), та робиться висновок, що ця категорія багатоаспектна, оскільки досліджується філософами, економістами та правниками різних галузей (цивілістами, адміністративістами, представниками кримінального права та криміналістики). Переважна більшість науковців дотримуються думки, що вимоги до якості продукції визначаються споживачами, а саме: підвищення якості продукції – явище дострокове, безперервне і є найбільш об'єктивним показником наукового, технічного, економічного та соціального прогресу людства.

Розкрито зміст стандартів ISO, діяльності EFSA (Європейського органу з безпеки харчових продуктів) та підходів HACCP (Системи аналізу небезпек та критичних точок контролю) і RASFF (Системи швидкого попередження про якість продукції й наявність ризиків для здоров'я людини), що використовуються майже у всіх розвинутих країнах світу для контролю за якістю та безпекою продукції, а також для реагування на появу на ринку небезпечної продукції. Вказано, що в Україні продовжують користуватися старими механізмами контролю за якістю, які не відповідають вимогам Світової організації торгівлі та призводять до невизнання у світі частини випущеної в Україні продукції якісною.

Для забезпечення реформування національної системи технічного регулювання згідно з вимогами СОТ та ЄС лише з 2000-х років в Україні починає формуватися відповідна законодавча база, що і дотепер залишається на

етапі реформування. Незважаючи на те, що у Кримінальному та адміністративному кодексах України існує ряд статей, які передбачають відповідальність за випуск на ринок України небезпечної продукції, їх застосування є доволі неефективне, оскільки законодавець у цьому плані зробив значну диспропорцію у видах покарання та зміщує акцент із заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини на просту кількість небезпечної продукції.

У підрозділі 1.2 «Криміналістична характеристика умисного випуску на ринок України небезпечної продукції» вказана криміналістична категорія розглядається як важливий елемент, який є системою типових даних про механізм вчинення злочину та його складові, що сприяє визначенню основних напрямів розслідування та служить емпіричною основою для розробки окремих криміналістичних методик. Обстоюється думка про потребу подальшого розвитку цієї категорії з урахуванням того, що вона має тісний зв'язок з кримінально-правовою характеристикою злочину та кримінологічною характеристикою особи злочинця.

До основних елементів криміналістичної характеристики умисного випуску на ринок України небезпечної продукції на основі логічного поєднання їх інформаційних показників віднесено 1) предмет посягання; 2) спосіб вчинення злочину в його широкому розумінні; 3) місце, час та обстановку вчинення злочину; 4) особу злочинця; 5) типову слідову картину.

Предметом злочинного посягання є продукція, різновидом якої є різноманітні товари та послуги. В національному законодавстві визначено шість випадків, коли продукція визнається неякісною чи небезпечною. Окремо законодавцем дається визначення безпечної харчової та нехарчової продукції, що необхідно враховувати під час розслідування даного виду злочину. Також розглядаються класифікації продукції за місцем її виготовлення (на Україні чи за її межами) та місцем розповсюдження (на ринках України, за кордоном, транзит). Оскільки спосіб вчинення злочину у даному випадку є повноструктурним, то детально розглядаються типові способи підготовки, безпосереднього вчинення на його приховування. Зауважується, що під «введення в обіг» продукції на ринок України може виражатися: 1) в безпосередній її передачі споживачеві; 2) в передачі її суб'єктам господарювання, що діють на ринку України, для розповсюдження.

Доводиться теза про те, що серед типових слідів вчинення злочину, пов'язаного з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції, важливе місце займають сама небезпечна продукція (без її виявлення не можна говорити про початок розслідування) та різноманітна документація (що дає можливість з'ясувати походження продукції (країну виробника та конкретне підприємство), час її виготовлення тощо).

Розділ 2 «Організація розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Типові слідчі ситуації та слідчі версії початкового і наступних етапів розслідування» основна увага приділена опису слідчих ситуацій та слідчих версій на різних етапах розслідування умисного випуску на

ринок України небезпечної продукції. Слідча ситуація розглядається як криміналістична категорія, що має відношення і до криміналістичної тактики, і до криміналістичної методики. Однак, першочергового значення набуває саме криміналістична методика, оскільки та чи інша слідча ситуація може виникнути лише з початком досудового розслідування.

Досліджується проблема широкого й вузького трактування слідчої ситуації, розглядаються типові та окремі слідчі ситуації. На основі цього зроблено висновок, що саме типова слідча ситуація є основою для формування програмно-цільового методу організації розслідування різних видів злочинів. Під нею розуміється сформульована на підставі аналізу практики розслідування певної категорії злочинів абстрагована штучна модель, яка відображає стан наявної у слідчого інформації про обставини злочину й обстановку, що склалася на відповідному етапі розслідування.

На початковому етапі розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції типові слідчі ситуації доцільно формулювати з урахуванням повноти інформації про обставини вчинення злочину (про саму подію, про особу злочинця, про предмет посягання, про місце й час вчинення злочину) та джерела надходження цієї інформації (надійшла від відповідних контролюючих органів, зібрана відповідними оперативними підрозділами Національної поліції, надійшла від громадян чи посадових осіб). На наступному етапі розслідування типові слідчі ситуації більше залежать від наявності чи відсутності особи підозрюваного (в т.ч. місця її перебування), її ставлення до вчиненого злочину та зібраної слідчим доказової бази (достатньої чи такої, що потребує доопрацювання).

У підрозділі 2.2 *«Планування і взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування»* доводиться теза про те, що перспективним напрямом у розвитку науки криміналістики є поступова алгоритмізація дій слідчого з урахуванням слідчої ситуації на конкретному етапі розслідування. Хоча алгоритм і не здатний охопити всіх можливих ситуацій під час розслідування, його можна розглядати як своєрідну матрицю, на яку слідчий може накласти наявну в нього інформацію та прийняти рішення щодо ходу розслідування. Алгоритм розслідування злочину, пов'язаного з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції, розглядається як науково обґрунтована, точно викладена послідовність слідчих, оперативно-розшукових та організаційно-технічних дій і заходів слідчого, їх комплексів та комбінацій стосовно слідчої ситуації, що склалася, виконання яких забезпечить вирішення поставлених завдань по розслідуванню злочину.

Пропонується наступний підхід до побудови програми розслідування на початковому етапі: 1) здійснення аналізу вихідної інформації та типізації слідчої ситуації, де виокремлюється інформація про особу злочинця та інформація про небезпечну продукцію; 2) проведення типізації слідчих версій вчиненого злочину (щодо події, способу вчинення та причетних осіб); 3) визначення основних і другорядних завдань розслідування.

Організація розслідування та виконання його завдань багато в чому залежить від належного планування, що в загальному передбачає формулювання основної цілі розслідування та визначення напрямів її досягнення. Аналіз слідчої практики та наукової літератури дає змогу серед умов планування розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції виокремити: а) наявність у розпорядженні слідчого вихідної інформації; б) правильна й об'єктивна оцінка слідчої ситуації; в) врахування реальних можливостей вирішення запланованих завдань; г) прогнозування змін слідчої ситуації внаслідок виконання запланованих дій і їх результатів; д) врахування часу, який відводиться для виконання запланованих заходів; е) забезпечення узгодженості між окремими частинами плану. На початковому етапі розслідування слідчий може обмежитися складанням усного плану, коли відчувається брак часу і слідчі (розшукові) дії та інші заходи необхідно виконати у найкоротший час. На наступному етапі розслідування план рекомендується складати у таких випадках: 1) потрібно провести низку взаємопов'язаних слідчих (розшукових) дій (тактичних операцій); 2) є потреба залучення для участі у слідчих (розшукових) діях різних спеціалістів; 3) розслідування проходить у конфліктній (не прогнозованій, проблемній) ситуації; 4) у кримінальному провадженні є декілька підозрюваних чи виявлено декілька фактів злочинної діяльності; 5) необхідно дослідити різноманітні докази та отримати їх з різних джерел (наприклад, документи знаходяться у різних фізичних та юридичних осіб).

Як важливий засіб виконання завдань розслідування розглядається взаємодія, яка поділяється на спеціалізовану та неспеціалізовану. До спеціалізованої відноситься взаємодія тих суб'єктів, для яких виявлення, розслідування й попередження злочинів є головним завданням (оперативні підрозділи, експертні установи, контрольно-наглядові органи). До неспеціалізованої відноситься взаємодія державних та недержавних структур, для яких протидія злочинності не є їх головним завданням (підприємства, установи, організації, засоби масової інформації, громадськість). На сьогодні форми взаємодії слідчого та працівників оперативних підрозділів можна поділити на нормативно-правові та організаційно-тактичні.

Розділ 3 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Особливості тактики проведення невербальних слідчих (розшукових) дій» Сутність процесу збирання доказів розглядається як виконання пошукових операцій у відповідності з їх кримінально-процесуальною регламентацією, які спрямовані на виявлення слідів злочину, речових доказів тощо, що здійснюється на основі складної розумової діяльності з метою встановлення місць можливого знаходження доказів чи визначення кола осіб, у показаннях яких вони можуть міститися. До типових об'єктів, які несуть у собі доказову інформацію, можна віднести матеріальну обстановку

злочину та людей. У зв'язку з цим, у криміналістиці існує класифікація слідчих (розшукових) дій на вербальні, невербальні та змішані.

До групи невербальних слідчих (розшукових) дій віднесено всі види оглядів (в т.ч. освідчування), обшук, отримання зразків для експертизи, призначення експертиз для дослідження матеріальних слідів. До групи вербальних слідчих (розшукових) дій віднесено допит (свідка, потерпілого, підозрюваного), одночасний допит та пред'явлення для впізнання. До групи змішаних слідчих (розшукових) дій – слідчий експеримент та призначення експертиз для встановлення станів людини (судово-психологічна, судово-психіатрична).

Сутність огляду включає в себе виявлення, збирання, закріплення слідів і речових доказів, які в подальшому використовуються з метою встановлення відомостей про подію злочину, особу, яка його вчинила, та інші важливі для кримінального провадження обставини. Тактика огляду місця події, пов'язаного з виявленням небезпечної продукції підпорядковується загальним правилам огляду, але має свої особливості, зумовлені видом кримінального правопорушення та безпосереднім способом його вчинення. Ці особливості полягають у: 1) залученні відповідного спеціаліста; 2) специфіці об'єкта, що оглядається (ринок, супермаркет, склад, цех тощо); 3) методах огляду; 4) продукції, яка є небезпечною, та документації щодо неї.

Під час проведення обшуку основну увагу потрібно звернути на пошук предметів злочинного посягання – небезпечної продукції, документації, а також обладнання, на якому вона виготовлялася чи пакувалася. До обшуку доцільно також залучати відповідного спеціаліста й використовувати технічні засоби фіксації та інші техніко-криміналістичні засоби (для вимірювання, пакування тощо).

У підрозділі 3.2 «Особливості тактики проведення вербальних слідчих (розшукових) дій» в першу чергу детально проаналізовано особливості тактики допиту, який був і залишається найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією, що проводиться під час розслідування будь-якого злочину, в тому числі пов'язаного з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції.

Серед особливостей підготовчого етапу проведення допиту слід назвати залучення спеціаліста (особливо під час допиту підозрюваної особи). Також обов'язковим елементом такої підготовки є вивчення матеріалів кримінального провадження, що дозволяє правильно сформулювати мету допиту конкретної особи та підібрати необхідні матеріали, що містять доказову інформацію та пред'явити їх у ході допиту. Належну увагу слідчий повинен звернути й на формулювання запитань допитуваній особі. В цьому випадку рекомендується дотримуватись таких правил: 1) застосовувати нейтральні запитання замість навідних (наприклад, яким чином був запакований, куплений Вами продукт); 2) уникати питань у негативній формі (наприклад, «не могли б Ви пригадати, коли...»); 3) уникати питань з підпитаннями (наприклад, «чи не запам'ятали Ви його зовнішність? Чи були в нього шрами, татуювання, прикраси, золоті зуби?»); 4) уникати граматично складних питань; 5) уникати професійного сленгу чи жаргонізмів; 6) використовувати відкриті та закриті питання. Закриті

питання передбачають коротку, однозначну відповідь, а відкриті – дозволяють отримати ґрунтовну відповідь, не обмежену рамками (наприклад, «якого кольору був куплений Вами продукт?»).

З огляду на досліджуваний злочин, свідків запропоновано згрупувати таким чином: 1) ті, що безпосередньо сприймали подію злочину; 2) ті, що не мають відношення до злочину, але своїми діями несвідомо впливали на його вчинення; 3) ті, що можуть повідомити інформацію, яка безпосереднього відношення до події злочину не має. Також висловлюється пропозиція слідчому допитувати їх у вищезазначеній послідовності. У підрозділі розглядаються тактичні особливості проведення пред'явлення для впізнання (осіб, речей) та одночасного допиту.

У підрозділі 3.3 «Використання спеціальних знань під час розслідування» обстоюється думка про те, що повне та об'єктивне вирішення завдань кримінального провадження неможливе без використання у процесі доказування спеціальних знань. Це пов'язано з тим, що вирішення більшості ситуацій, які виникають під час розслідування, вимагає спиратися на ґрунтовні знання, накопичені людством упродовж його існування.

Характеризується зміст поняття «спеціальні знання» та описуються форми їх використання під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. Використання спеціальних знань розглядається у двох площинах: 1) спеціальні знання, якими володіють, у першу чергу, експерти (і спеціалісти) і які є базовими для їх професійної діяльності; 2) спеціальні знання, якими, у певному обсязі, повинні володіти представники правових професій (слідчі, прокурори та судді).

Під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції уповноважена особа (слідчий) може залучити спеціаліста у таких випадках: 1) для застосування на основі спеціальних знань технічних або інших засобів; 2) для надання консультаційної допомоги; 3) для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо).

Проведення судової експертизи у випадку розслідування досліджуваного нами злочину доцільно вважати обов'язковою та доцільно умовно розділити їх на традиційні криміналістичні та спеціальні, що пов'язано з особливостями продукції, яка може бути визнана небезпечною, її видами (продовольчі та непродовольчі товари), специфікою розповсюдження. До спеціальних судових експертиз (тобто тих, що притаманні саме досліджуваному злочину) пропонується віднести товарознавчу, ветеринарно-санітарну експертизу та експертизу матеріалів, речовин і виробів. Специфічною особливістю досліджуваного нами виду злочину є те, що сама небезпечна продукція може бути різних видів. Тому слідчому потрібно про це пам'ятати й адаптувати формулювання запитань відповідно до продукції, яку необхідно дослідити. Нерідко слідчому необхідно прийняти рішення про потребу призначити комплексну судову експертизу та надати на дослідження необхідну кількість продукції, що в окремих випадках важко зробити (наприклад, харчова продукція швидко псується).

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання – сформовано методику розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. У процесі розвитку управління якістю продукції можна виокремити такі основні періоди: 1) індивідуальний контроль якості (до 1900 р.); 2) цеховий контроль якості (контроль майстра) (1900–1920 р.р.); 3) приймальний (інспекційний) контроль якості (1920–1940 р.р.); 4) статистичний контроль якості (1940–1960 р.р.); 5) забезпечення якості у процесі виробництва (1960–1980 р.р.); б) комплексне управління якістю продукції (1980–2000 р.р.); 7) інтегровані системи якості продукції (з 2000 р. й дотепер). В економічно розвинених країнах світу зараз діє ряд систем швидкого обміну інформацією про якість продукції та попередження про її небезпеку для життя і здоров'я громадян, що надає можливість уникати або швидко усувати з ринку небезпечну продукцію.

В Україні лише у 2000–х р.р. цього століття сформувалася основна законодавча база для забезпечення реформування національної системи технічного регулювання згідно з вимогами СОТ та ЄС. На сьогодні у законодавстві України передбачається цивільно-правова, адміністративна та кримінальна відповідальність за випуск на ринок небезпечної продукції. Сучасне трактування законодавцем такого виду злочину у ст. 227 КК України, що є основою для розробки криміналістичної методики, не позбавлене недоліків. Це призводить до того, що рівень кримінально-правового захисту прав споживачів залишається доволі низьким, а кількість розпочатих із цього приводу кримінальних проваджень незначним.

2. Криміналістичну характеристику умисного випуску на ринок України небезпечної продукції слід вважати видовою характеристикою та до основних її елементів доцільно віднести: 1) предмет посягання; 2) спосіб вчинення злочину в його широкому розумінні; 3) місце, час та обстановку вчинення злочину; 4) особу злочинця; 5) типову слідову картину злочину.

Небезпечна продукція – це продукція, яка не відповідає вимогам щодо безпечності продукції, встановленим нормативно-правовими актами. Такі вимоги визначаються окремо для кожного з видів продукції, що випускається в обіг на ринок України. Найперше, що потрібно зробити слідчому – пересвідчитися в тому, що виявлений об'єкт підпадає під визначення «продукція», а друге – встановити наявність хоча б одного з випадків, коли продукція вважається небезпечною: 1) вона не відповідає вимогам чинних в Україні нормативно-правових актів і нормативних документів стосовно відповідних видів продукції щодо її споживчих властивостей; 2) вона не відповідає обов'язковим вимогам чинних в Україні нормативно-правових актів і нормативних документів щодо її безпеки для життя і здоров'я людини, майна і довкілля; 3) з моменту збуту її споживачам виробником (продавцем) навмисно надано зовнішній вигляд та (або)

окремих властивостей певного виду продукції, але яка не може бути ідентифікована як продукція, за яку вона видається; 4) під час її маркування порушено встановлені законодавством вимоги щодо мови маркування та (або) до змісту й повноти інформації, яка має при цьому повідомлятися; 5) строк придатності її до споживання або використання закінчився; 6) немає передбачених законодавством відповідних документів, що підтверджують якість та безпеку продукції. З криміналістичної точки зору буде доцільною класифікація небезпечної продукції за трьома критеріями: за місцем виготовлення, за місцем розповсюдження, харчову та нехарчову.

Типовими способами підготовки до вчинення злочину, передбаченого ст. 227 КК України, можуть бути: 1) пошук країни чи виробника, де можна купити продукцію; 2) вибір готової небезпечної продукції, яку можна буде розповсюджувати самому чи через постачальника; 3) закупівля необхідної сировини та обладнання для виготовлення небезпечної продукції; 4) підшукування місць, де небезпечна продукція буде виготовлятися (цехів) або зберігатися (складів); 5) підшукування транспортних засобів для перевезення небезпечної продукції; 6) підшукування при потребі співучасників, а також розповсюджувачів небезпечної продукції (точок збуту); 7) виготовлення необхідних документів, що свідчать про безпечність продукції та інформацію виробника. Безпосередніми способами вчинення злочину можуть бути: 1) імпорт небезпечної продукції; 2) виготовлення (випуск) небезпечної продукції; 3) розповсюдження (постачання) небезпечної продукції. Типовими способами приховування можуть бути: 1) знищення самої небезпечної продукції; 2) знищення сировини, з якої вона виготовлялася; 3) знищення чи приховування устаткування (обладнання), на якому небезпечна продукція виготовлялася чи фасувалася (упаковувалася); 4) знищення документації, у якій вказувалося походження продукції чи фіксувалися пов'язані з нею процеси господарської діяльності; 5) внесення змін у документи про результати перевірки продукції; 6) заява, що особа не знала про те, що продукція є небезпечною; 7) приховування транспортних засобів, якими відбувалося транспортування небезпечної продукції.

Аналіз змісту диспозиції ст. 227 КК України дає підстави виокремити в загальному три типових місця цього злочину: 1) митна територія України (має відношення до імпорту небезпечної продукції); 2) територія підприємства-виробника (має відношення до виготовлення небезпечної продукції); 3) територія ринку (має відношення до розповсюдження небезпечної продукції). Щодо часу, то найважливіше місце має строк (термін) придатності продукції, тобто, строк (термін) впродовж якого продукція є безпечною для споживання чи використання. Під час розслідування досліджуваного злочину слідчому необхідно обов'язково встановити: 1) час виготовлення небезпечної продукції; 2) час ввозу продукції на митну територію; 3) час встановлення щодо певної продукції стандартів, технічних вимог тощо; 4) час реалізації продукції споживачу.

З криміналістичної точки зору можна виділити дві групи, що підпадають під ознаки типової особи злочинця: 1) службова особа чи працівник суб'єкта господарської діяльності (юридичної особи), який є виробником продукції,

представником виготовлювача продукції в Україні чи імпортером продукції; 2) підприємець (фізична особа), який здійснює відповідну господарську діяльність по імпорту, виготовленню чи розповсюдженню небезпечної продукції. У будь-якому випадку необхідно пам'ятати, що слідчому, який розслідує факт умисного випуску на ринок України небезпечної продукції, необхідно спочатку встановити виробника продукції, а вже відштовхуючись від цього, – визначати особу, яка відповідає за її якість. Дещо простіша ситуація з підприємцями – фізичними особами, оскільки вони, реалізуючи продукцію, несуть персональну відповідальність за її безпечність.

Типовими матеріальними слідами, що свідчать про вчинення злочину, передбаченого ст. 227 КК України, можуть бути: 1) сама небезпечна продукція; 2) сировина, з якої вона виготовлялася; 3) устаткування (обладнання), на якому вона виготовлялася та пакувалася; 4) елементи упаковки чи маркування такої продукції; 5) документація (як на паперових, так і електронних носіях); 6) сліди пальців рук, взуття, транспортних засобів тощо. Про вчинення злочину можуть свідчити ідеальні сліди, тобто ті сліди, що залишилися в пам'яті людей, і ми можемо отримати їх шляхом проведення допиту особи (свідків, потерпілих, підозрюваних).

3. Основне інформаційне навантаження у побудові методики розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції, несуть типові слідчі ситуації, які взаємопов'язані між собою на початковому та наступних етапах розслідування. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування доцільно згрупувати залежно від наявності та повноти: 1) інформації про подію злочину; 2) інформації про особу злочинця; 3) інформації про предмет посягання; 4) інформації про місце вчинення злочину; 5) інформації про зв'язок злочинів. Під час розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції, узагальнення матеріалів практики дозволяє визначити наступні типові слідчі версії: 1) щодо виду події, інформація про яку зареєстрована в ЄРДР; 2) щодо особи злочинця; 3) щодо поширення негативних наслідків, спричинених небезпечною продукцією; 4) щодо походження небезпечної продукції.

Типові слідчі ситуації наступного етапу розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції визначає ряд елементів: 1) предмет злочинного посягання; 2) особу злочинця; 3) місце перебування цього злочинця; 4) ставлення злочинця до вчиненого; 5) зібрана доказова база. На наступному етапі розслідування слідчий висуває та перевіряє нові версії й займається перевіркою версій, висунутих на початковому етапі розслідування. Зазвичай відпрацьовуються такі версії: 1) про причетність до злочину інших осіб та їх роль; 2) про місце перебування особи злочинця; 3) про джерело походження небезпечної продукції (вітчизняне, з-за кордону, виготовлене фізичною чи юридичною особою); 4) про місцезнаходження (місця зберігання) небезпечної продукції, а також обладнання для її виробництва; 5) про наявність інших фактів випуску небезпечної продукції в інших місцях та в інший час; 6) про причетність до вчинення злочину посадових осіб органів державної влади та місцевого

самоврядування; 7) про суму завданих збитків і кількість постраждалих осіб; 8) про суму коштів, отриманих від протиправної діяльності (реалізації небезпечної продукції) та їх місцезнаходження (конкретні банківські установи, фонди тощо); 9) про можливе місцезнаходження джерел доказової інформації (свідків, документів, продукції тощо).

4. Запорукою налагодження ефективної взаємодії між слідчим та оперативним підрозділом є наявність таких взаємопов'язаних компонентів: 1) узгоджене планування; 2) розподіл обов'язків між суб'єктами; 3) постановка перед суб'єктом чітких і конкретних задач; 4) своєчасний обмін інформацією; 5) контроль. Потреба в організації взаємодії обумовлюється інформаційними, тактичними та організаційними факторами. На сьогодні існує дві форми взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами – нормативно-правова (процесуальна) та організаційно-тактична (непроцесуальна). Зміст ст. 40 КПК України свідчить про те, що під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції слідчий є ініціатором налагодження взаємодії та по відношенню до оперативного підрозділу стає керуючим суб'єктом.

5. Для проведення огляду місця події, пов'язаного з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції, слід обов'язково залучати відповідного спеціаліста (наприклад, ветеринарного чи санітарного інспектора), понятих та використовувати технічні засоби фіксації. Основними об'єктами такого огляду можуть виступати: 1) ділянка місцевості чи приміщення; 2) небезпечна продукція чи сировина для її виготовлення; 3) устаткування для виготовлення продукції; 4) елементи упакування продукції (контейнери, тара); 5) засоби, якими продукція транспортувалася; 6) документи. Останні можна згрупувати наступним чином: 1) документи, що мають безпосереднє відношення до небезпечної продукції (сертифікат відповідності, сертифікат якості, ветеринарний дозвіл, карантинний дозвіл, державний реєстр або висновок санітарно-гігієнічної експертизи, маркування, інформація про продукт); 2) документи, що мають відношення до господарської діяльності суб'єкта, який випустив на ринок України небезпечну продукцію, та її руху (договір поставки, накладна, довіреність, журнал прийому та видачі тощо). Під час огляду та опису у протоколі самої небезпечної продукції та інших речей і документів слід особливу увагу звернути на наявність чи відсутність на них етикетки, маркування, інформації про дату виготовлення та кінцевий термін споживання.

Під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції зазвичай об'єктами обшуку є торгівельні точки (супермаркети, магазини, малі архітектурні форми тощо), місця зберігання чи виробництва небезпечної продукції (склади, ангари, цехи, гаражі, житлові приміщення тощо). Що ж до предметів пошуку, то ними, у першу чергу, виступатиме сама небезпечна продукція, документація, а також обладнання, на якому вона виготовлялася чи пакувалася. До такого обшуку доцільно залучати спеціаліста, в т.ч. кінолога з собакою. Для ефективного його проведення варто застосовувати такі тактичні прийоми: 1) аналіз ознак і властивостей об'єктів пошуку; 2) аналіз структури об'єкта, де буде проводитися обшук, обстановка окремих приміщень з метою

виявлення місць приховування предметів пошуку; 3) висунення версій про можливе місцезнаходження об'єктів пошуку з урахуванням рис особистості людини, яка обшукується; 4) зіставлення виявлених об'єктів з ознаками тих, що відшукують; 5) аналіз обстановки місця обшуку з метою виявлення невідповідностей в окремих елементах обстановки, які вказують на обладнання у них тайників; 6) спостереження за поведінкою особи, яку обшукують.

Будь-яка допитувана особа відносно інформації, яку відшукує слідчий під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції може перебувати в одному з таких станів: 1) особа володіє інформацією, яку відшукують, може і бажає об'єктивно й повно передати її слідчому; 2) особа володіє інформацією, яку відшукують, бажає об'єктивно й повно передати її слідчому, але могла сприйняти її з ненавмисними викривленнями чи частково забула; 3) особа володіє інформацією, яку відшукують, але навмисно приховує чи спотворює її; 4) особа володіє інформацією, яку відшукують, але слідчий помилково вважає, що допитуваний навмисно її приховує. Під час проведення допиту слідчому доцільно використовувати такі тактичні прийоми: 1) спрямовані на позитивне оцінювання процесу спілкування зі слідчим з метою формування у особи позитивного враження про слідчого; 2) спрямовані на ініціацію інтересу до спілкування під час допиту та до його результатів; 3) спрямовані на уособлення особи в діалозі зі слідчим. Допит підозрюваного може відбуватися як у конфліктній, так і безконфліктній ситуаціях. У першому випадку доцільно у допитуваного спочатку з'ясувати питання загального характеру, вислухати та зафіксувати його версію події, а через деякий час провести додатковий допит. Також слідчому варто скористатися такими тактичними комбінаціями як «встановлення участі (причетності)» та «усвідомлення протиправності діяння».

6.3 практичної точки зору найбільш доцільним під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції є виокремлення процесуальної та непроцесуальної форм використання спеціальних знань. Призначення і проведення експертиз є одним із пріоритетних напрямків роботи слідчого, оскільки йому, в першу чергу, потрібно з'ясувати чи є конкретна продукція небезпечною. Усі судові експертизи, які може призначити слідчий під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції, вважаємо за доцільне умовно розділити на криміналістичні та спеціальні. Щодо криміналістичних, то тут, у першу чергу, потрібно назвати почеркознавчу, техніко-криміналістичну експертизу документів, трасологічну експертизу та експертизу голограм. До спеціальних слід віднести товарознавчу, ветеринарно-санітарну експертизу та експертизу матеріалів, речовин і виробів.

7. Для підвищення ефективності розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції розроблено низку пропозицій щодо внесення змін і доповнень у Кримінальний процесуальний кодекс України, а саме:

- положення ч. 1 ст. 224 КПК України викласти у наступній редакції: «Допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Така особа допитується

окремо, без присутності інших осіб, окрім тих випадків, коли відповідно до закону участь інших осіб є обов'язковою»;

- доповнити ст. 224 КПК України ч. 6-1 наступним змістом: «Особа, яка проводить допит, має право пред'являти допитуваній особі речі та документи, що були зібрані під час розслідування та стосуються обставин, які підлягають доказуванню»;

- положення ч. 1 ст. ст. 237 КПК України викласти у такій редакції: «З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводить огляд місця події, місцевості, приміщення, речей та документів».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Тімченко І. С. Тактика допиту під час розслідування випуску на ринок України небезпечної продукції. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 10. С. 145–150.

2. Тімченко І. С. Умисний випуск на ринок України небезпечної продукції: криміналістична характеристика. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Т. 3. С. 219–223.

3. Тімченко І. С. Огляд місця події під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Право і суспільство*. 2015. № 2. С. 281–286.

4. Тімченко І. С. Використання спеціальних знань під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Актуальні питання публічного і приватного права*. 2016. № 3 (14). С. 98–103.

5. Тімченко І. С. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами при розслідуванні умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. № 3 (19). С. 202–205.

6. Тімченко І. С. Небезпечна продукція як елемент криміналістичної характеристики злочину, передбаченого ст. 227 КК України. *Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин»* (м. Донецьк, 7–8 листопада 2014 р.). Донецьк: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2014. С. 107–109.

7. Тімченко І. С. Спосіб вчинення умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Права та обов'язки людини у сучасному світі»* (м. Одеса, 14–15 листопада 2014 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2014. Ч. II. С. 130–132.

8. Тімченко І. С. Особливості допиту свідка під час розслідування випуску на ринок України небезпечної продукції. *Матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. «Правове регулювання суспільства та проблеми юридичної техніки»* (м. Івано-Франківськ, листопад-грудень 2014 р.). Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки, 2014. С. 67–73.

9. Тімченко І. С. Типова слідова картина умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах реформування кримінального законодавства»* (м. Львів, 28 жовтня 2016 р.). Львів: ННПП НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 116–120.

10. Тімченко І. С. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. *Молодий вчений*. 2014. № 12 (15). С. 289–292.

АНОТАЦІЯ

Літвінчук І.С. Методика розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2018.

У дисертації розроблено окрему криміналістичну методику розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції. Розглянуто генезу наукової думки про небезпечну продукцію та досвід протидії цьому негативному явищу у розвинених країнах світу. Наведена криміналістична характеристика вказаного виду злочину, до основних елементів якої віднесено предмет посягання, спосіб вчинення злочину, місце та час вчинення злочину, особу злочинця та слідову картину.

Виокремлені та розглянуті типові слідчі ситуації та версії початкового й наступних етапів розслідування, а також запропоновано алгоритм дій слідчого для кожної ситуації. Охарактеризовано процес планування та взаємодії між слідчим та працівниками оперативних підрозділів, іншими органами державної влади та громадськістю. Детально розглянуто особливості тактики проведення невербальних (огляду, обшуку) та вербальних (допит, одночасний допит) слідчих (розшукових) дій. Доводиться необхідність використання під час розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції спеціальних знань, особливо це стосується призначення судових експертиз.

Ключові слова: досудове розслідування, злочин, криміналістична характеристика, методика розслідування, небезпечна продукція, ринок України, слідча (розшукова) дія, судова експертиза.

АННОТАЦИЯ

Литвинчук И.С. Методика расследования преступлений, связанных с умышленным выпуском на рынок Украины опасной продукции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная

экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Львовская политехника», Львов, 2018.

В диссертации разработана частная криминалистическая методика расследования преступлений, связанных с умышленным выпуском на рынок Украины опасной продукции. Рассмотрен генезис научной мысли относительно опасной продукции и опыт противодействия этому явлению в развитых странах мира. Предоставлена криминалистическая характеристика указанного вида преступления, к основным элементам которой отнесены предмет посягательства, способ совершения преступления, место и время совершения преступления, личность преступника и следовая картина.

Выделены типовые следственные ситуации и версии начального и последующего этапов расследования, предложен алгоритм действий следователя в каждой ситуации. Дана характеристика процессу планирования и взаимодействия между следователем и работниками оперативных подразделений, другими органами государственной власти, гражданами. Детально рассмотрены особенности тактики проведения невербальных (осмотр, обыск) и вербальных (допрос, одночастный допрос) следственных действий. Обосновывается необходимость использования во время расследования специальных знаний, особенно это касается назначения судебных экспертиз.

Ключевые слова: досудебное расследование, преступление, криминалистическая характеристика, методика расследования, опасная продукция, рынок Украины, следственное действие, судебная экспертиза.

ANNOTATION

Litvinchuk I.S. The method of investigation of crimes connected with the deliberate release of dangerous products on the Ukrainian market. – On the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.09 - Criminal Procedure and Criminology; Forensic Examination; Investigate Activities. - Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

In this dissertation, separate criminal investigation method is elaborated, which is connected with intentional issuance of dangerous production on Ukrainian market. There was considered a genesis of scientific thoughts about dangerous production and developed countries experience against this negative event. ISO standards content was shown, as well as FFSA activity and RASFF system, which are used by these countries for production quality and safety control. It is shown, that in Ukraine is still used old quality control-gear, which don't meets the COT requirements and make part of released production in Ukraine not qualitative.

The forensic description of the specified type of crime is given. Main elements include the subject of the offense, the method of crime commitment, the place and time of the crime, the offender's identity and the crime investigation. It is concluded that the object of the attack, which is dangerous products, the kind of goods and services, plays a key role. It is noted that in the legislation of Ukraine six cases are

marked when the product is considered dangerous. This should be taken into account by the investigator, initiating an investigation. The introduction of dangerous products into circulation as a direct way to commit a crime is considered through:

- 1) Its direct transmission to the consumer;
- 2) Transfer to its business entities operating in the Ukrainian market for distribution.

In addition to the most dangerous products (it affects the beginning of the investigation), documents (which make it possible to find out the origin of production, the time of its manufacture, etc.) are also important for proving the circumstances of the crime commitment.

The article deals with typical investigation situations and versions of the initial and subsequent stages of the investigation, as well as the proposed algorithm for investigator actions for each situation. It is proved that typical investigative situations should be formulated taking into account the completeness of information about the circumstances of the crime (about the subject of the attack, the event, offender personality) and sources from where this information comes from (from the controlling bodies, operational units, officials or citizens). The thesis is based on the fact that the investigating organization and execution of its tasks depends on proper planning, which in general provides for the formulation of the main purpose of the investigation and determining the directions for its achievement. For example, when an investigator can confine himself on composing just a verbal plan, and when it is expedient to compose a written investigation plan. Interaction, which is divided into specialized and non-specialized, is considered as an important means of performing the tasks of the investigation. The forms of interaction between the investigator and the employees of the operational units are considered from the point of view of their division into regulatory and organizational and tactical.

In the investigation, the group of non-verbal investigators (searchers) includes all types of reviews, searches, obtaining samples for examination, appointment of examinations for the study of material traces. To verbal - interrogation group, simultaneous interrogation and presentation for identification. The peculiarities that determine the specifics of the survey include:

- 1) The need to attract a specialist;
- 2) Object of inspection (supermarket, warehouse, etc.);
- 3) Methods of inspection;
- 4) The subject of the offense and documents relating to him.

While searching, the investigator has to focus on finding dangerous products, documents, as well as manufacturing or packing equipment. Before conducting the search it is recommended to involve the relevant specialists in the field of manufacturing and production of the corresponding products.

The opinion is that it is impossible to solve the tasks of the investigation without the use of special knowledge. During the investigation of the deliberate release of dangerous products on the Ukrainian market characterizes the content of special knowledge and the form of their use. The use of special knowledge is considered in two planes:

1) Special knowledge possessed by experts (and specialists) and which are basic for their professional activity;

2) Special knowledge, which, to a certain extent, should be owned by representatives of legal professions (investigators and judges).

It turns out that conducting forensic examinations (veterinary, sanitary) during the investigation of the investigated crime is necessary. Since the specific feature of the investigated type of crime is that the most dangerous products can be different types, it is proposed to adapt the formulation of questions when appointing the examinations according to the product to be investigated.

Key words: pre-trial investigation, crime, forensic characterization, investigation methodology, dangerous products, Ukrainian market, investigative (search) action, forensic examination.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Замовлення № 0318-423.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65009, м. Одеса, вул. Сегедська, 18, офіс 431
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.